

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na otvoritvi 49. dnevov slovenskih pravnikov**

Portorož, 12. oktober 2023

Velja govorjena beseda.

*Spoštovani dr. Miha Juhart, predsednik Zveze društev pravnikov Slovenije,
cenjene kolegice in kolegi,
v resnično izjemno čast mi je, da vas lahko danes nagovorim.*

Začela bom s citatom:

»V današnji temni čas korupcije, prodanosti, mrtvila, sleparije, bolezni, krivice, želodčarstva sije svetloba od človeka, ki stoji... A mi se bomo borili. V nas je vera. Vera v zmago Pravice. Ta pravica nam je sveta. Sveta, ker je Pravica edini pogoj človeškega življenja. Krivica je krivica, naj se godi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. Kajti tudi eden je človek. Naše načelo je: za človeka.«

Tako nas nagovarja Srečko Kosovel v svojih razmišljanjih o Pravici. Lahko mu pritrdimo in se vedno znova zamislimo.

Vprašanje prava in pravičnosti je bilo skozi zgodovino človeštva osrednje vprašanje v razpravah filozofov, pravnikov, politikov. Ena od klasičnih filozofskih perspektiv, ki se ukvarja s to temo, je znan pristop Gustava Radbrucha, nemškega filozofa in pravnika, znanega po svoji teoriji o petih minutah filozofije prava. Njegova teorija prava in pravičnosti nas spodbuja k premisleku o razmerju med pravom in etiko, s posebnim poudarkom na vprašanju, kaj se zgodi, ko pravo in pravičnost nista usklajena.

Človekovo dostojanstvo v nas, dostojanstvo za vse, dostojanstvo okolju, ki nas obdaja.

01 478 12 09, gp.uprs@up-rs.si, Erjavčeva 17, SI-1000, Ljubljana

Pravo je produkt družbene volje, kar pomeni, da je pravo definirano s tistimi, ki ga ustvarjajo, ne glede na to, kako moralno sporno ali nepravično se zdi. Pravo pa seveda ne sme biti popolnoma neodvisno od etičnih norm in vrednot družbe. Pravičnost je vrednota, ki bi jo pravo moralo upoštevati. Kjer obstaja konflikt med pravom in pravičnostjo, bi moralni imperativi morali prevladati nad obstoječim pravom. Konflikt pa mora seveda biti izjemen, da bi prevladala moralna pravičnost. Kljub konfliktom, ki se lahko pojavijo in tudi se pojavljajo, je ohranitev prava in stabilnosti sistema vendarle ključnega pomena. Pravna pravila in norme bi morali biti oblikovani tako, da odražajo temeljne vrednote pravičnosti. Tako bi moral pravni sistem zagotavljati enako obravnavo vseh ljudi pred zakonom in zagotavljati pravične rešitve za konflikte in spore.

Naj od tu dalje razmišljam o etičnih in pravnih dilemah.

Univerzalna etična načela so temeljne vrednote, kjer imajo mesto poštenost z iskrenostjo in verodostojnostjo v svojih dejanjih; zaupanje z zanesljivostjo in odgovornostjo; spoštovanje drugih – s spoštovanjem pravic, vrednot in dostojanstva drugih; delovanje na način, ki koristi drugim in izogibanje dejanjem, ki bi lahko povzročila škodo; vladavina prava, temelječa na spoštovanju človekovih pravic, zakonitosti in demokraciji.

Kot pravniki razmišljamo tudi o osnovni vlogi države, ki mora vedno stremeti k lajšanju in izboljšanju kakovosti življenja njenih prebivalcev. Neetično in koruptivno ravnanje, ki smo mu v današnjem času vse prevečkrat še vedno priča, ta temeljni javni interes zanika, zato je ničelna toleranca do korupcije v interesu vseh njenih prebivalcev.

Korupcija zmanjšuje zaupanje ljudi v državne institucije, zmanjšuje politično stabilnost, socialni mir in integriteto ter tako predstavlja resno grožnjo demokratičnim procesom in vladavini prava. Korupcija vodi namreč tudi v neenako obravnavo ljudi glede na njihov socialni status, družbeni položaj ali politično povezavo in zato ruši načelo enakih možnosti. Preprečevanje korupcije in krepitev integritete v družbi sta zato ključna cilja, ki ju je treba doseči, če želimo zagotoviti trajnostno in pravično družbo.

Protiutež korupciji je integriteta, moralno, etično, pošteno in načelno ravnanje. Krepitev integritete v družbi pomeni spodbujanje teh vrednot in oblikovanje kulture, v kateri se korupcije ne tolerira. Vsakdo lahko v svojem vsakdanjem življenju sledi etičnim načelom, se vzdrži koruptivnih dejanj in spodbuja poštenost. Podpirati moramo organizacije, ki se borijo proti korupciji, tudi in zlasti z upoštevanjem njihovih priporočil in z uresničevanjem prenovljene Resolucije o preprečevanju korupcije, ko bo ta in upajmo, da bo to čim prej, sprejeta. Preprečevanje korupcije in krepitev integritete sta ključni za ohranjanje stabilnosti, pravičnosti in trajnostnega razvoja družbe. Vsak posameznik ima vlogo v tem procesu.

Vse navedeno je temelj za sožitje prava in pravičnosti.

Kako pa lahko ustvarimo pravično pravo? Obstaja več ključnih načel, kako doseči ta cilj in tu je vloga nas pravnikov bistvena. Pravičnost mora biti osrednji cilj pravnega sistema. Zakoni morajo biti oblikovani tako, da zagotavljajo enakopravnost, nediskriminacijo, poštenost in pravičnost, tudi pri obveznostih. Pravniki in tudi zakonodajalec se morajo nenehno izobraževati o konceptu pravičnosti, da bi lahko bolje razumeli, kako njihove odločitve vplivajo na družbo in posameznike. Pravni sistem mora vsebovati mehanizme nadzora in ravnotežja, ki preprečujejo zlorabe moči in nepravičnost. Neodvisno sodstvo, svoboda medijev in pravica do pritožbe so pomembne sestavine tega sistema.

Ko razmišljamo o pravu in pravičnosti, si je potrebno nastaviti ogledalo ob ravnanju s tujci, migranti, ranljivimi skupinami. Kje smo in kam gremo s tem v zvezi. Migracije so skozi celotno zgodovino sestavni in pravzaprav naravni del vsake družbe. Spričo podnebne krize lahko pričakujemo valove podnebnih beguncev. Zaradi izgube svojega doma – bodisi da ga bo preplavilo morje ali prekrila puščava, si bodo morali mnogi nov dom poiskati drugje. Slovenija geografsko leži na zelo zanimivi poti: od vzhodnega Sredozemlja prek zahodnega Balkana ljudje potujejo v zahodno Evropo. To je dejstvo, ki se ne bo spremenilo. Moramo pa spremeniti naš pogled nanj v smislu učinkovite, humanitarne, varne migracijske politike, ki je vključujoča in solidarna, temelječa na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, za vsakogar.

Kot predsednica republike želim opozoriti še na eno veliko nepravico, krivico, ki predstavlja velik, črn madež v naši zgodovini, tudi pravni. Slovenske oblasti so 26. 2. 1992 iz registra stalnih prebivalcev nezakonito, brez obvestila in brez možnosti pritožbe izbrisale 25.671 stalnih prebivalcev in prebivalk. Zaradi tega so čez noč ostali brez pravnega statusa in s tem brez veljavnih dokumentov, ne da bi bili o tem sploh obveščeni. Izgubili so dostop do ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, večina pa je bila prisiljena zapustiti državo. Izbris se »ureja« že več kot dve desetletji, a dosedanje aktivnosti države niso bile zadostne. Na to opozarjajo in pozivajo Mirovni inštitut, Amnesty International, posebna zahvala za pomoč tem ljudem gre gotovo kolegu Krivicu. Zato je nujno in pravično, da se vendarle sprejmejo ustrezni zakonski ukrepi, ki bodo vsem izbranim in njihovim otrokom omogočili vsaj dostop do dovoljenja za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji ter do drugih nujnih ukrepov, ki bodo skrbno in pošteno naslovili brazgotine, ki jih je za seboj pustil izbris.

Kot sem začela, bom tudi zaključila s Srečkom Kosovelom: »Zmaga resnice v kulturnem, humanizmu v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju, bo največji triumf sodobnega človeštva«.

Srečno.